

Asigurarea și fondul arhivistic național

MARIN R. MOCANU

Istoria ne povățuiește, printre atâtea altele, că bunurile spirituale, ce reprezintă și definesc psihologia unui popor, o națiune, trebuie protejată, asigurată, chiar mai abilit decât cele materiale, oricâtă prețiozitate existențială ar însuma acestea din urmă. Cum am mai fi putut noi, cei de azi, studia și, cunoaște, de multe ori până în cele mai expresive amănunte, epocile trecute de aici și aiurea, dacă mărturiilor de arhivă sau de muzeu nu li s-ar fi creat, de-a lungul timpului, un cadru legal protector, fie și cu rază de acțiune teritorială mică sau mijlocie, care să le ferească de acțiunea distrugătoare a naturii umane și a naturii înseși.

Astăzi, când parcă și omul și natura par a se răvăși tot mai mult în căutarea unei identități, a unor legități (ne) firești, tezaururile spirituale se cer tot mai bine și temeinic asigurate, pentru a supraviețui o dată cu făuritorii lor.

În Arhive, spre deosebire de alte sfere și domenii de activitate socială, asigurarea presupune, insumează o componentă — *conservarea*. O conservare în timp și peste timp, dacă ar fi posibil cu sfidarea legilor firescului, temporalității istorice, fără de care nici noi, umanitatea în general, nu ne putem defini, revendica.

În sistemul Arhivelor Statului, parte structurală de esență a Fondului Arhivistic Național, asigurarea a constituit și constituie unul din *scopurile majore ale rațiunii de a fi, ca instituție*.

Etapele de constituire a Fondului de asigurare, începute cu mai mulți ani în urmă, încep a contura în prezent un anume stadiu, nivel de configurare în raport cu dimensiunile cantității și calității documentelor și informațiilor istorice. Microfilmul (de asigurare) se dovedește a fi și la ora actuală mijlocul cel mai la-ndemână, pentru a pune în siguranță, în afara oricărui pericol, tezaurul arhivistic.

Recentele dezbateri, din lumea arhivisticii românești, desfășurate pe regiuni istorice au decantat o sumă de idei, gânduri, opinii de natură să simplifice și să limpezească întreaga metodologie a microfilmării de asigurare, limpeziri utile, de altfel, întregului pachet de operațiuni arhivistice ce se efectuează asupra unui fond sau colecții, necesare funcționalizării unui sistem de evidență omogen și unitar, cu particularitățile ce le degajă însăși geneza documentelor istorice. Canonizarea fluxului operațional arhivistic în acest context, total disonant cu practica arhivistică internațională, îngreuna până la complicare constituirea asigurării, fragmentând și blocând chiar traseu documentului din depozit spre documator.

Aceasta cu atât mai mult cu cât deschiderea asigurării spre cercetare, prin folosirea peliculei pozitive în sălile de studiu, presupune constituirea unui volum de informații (documente) istorice cât mai mare și cât mai semnificativ istoriografic, ca *arhiva de tezaur* (documente originale de importanță categorială) să beneficieze într-adevăr de acel complex de factori protectori care să genereze o longevitate maximă.

Acest mod de conservare prin *mijlocire* sau *înlocuire*, în continuă extindere și complexare, este dublat de *conservarea propriu-zisă*, fiind arhicunoscut faptul că structura fibroasă a documentelor din perioada modernă și, mai ales, contemporană, este mai slabă *ab initio* și că acestea, suportând mult mai multe „atacuri” de la mediile naturale și sociale în care au „viețuit” de-a lungul timpului, sunt, în proporție apreciabilă, într-o stare de degradare avansată. Asigurarea lor — prin restaurare-conservare — se efectuează, în procent considerabil, pe fluxul prelucrării (pregătirii) arhivistice pentru microfilmare, dar și individual, de la caz la caz, când ne aflăm în fața unor mărturii cu valoare istorică singulară. Faptul că numărul documentelor ce necesită asigurarea este mult mai mare decât a celor ce ajung să fie restaurate — este o chestiune de pus în firea lucrurilor pe de o parte și (sau) de văzut ce anume mai trebuie întreprins, științifico-organizatoric, pentru a micșora decalajul respectiv. Desigur, un ce de acest gen poate fi interogată printr-o permanență acționare asupra condițiilor de păstrare corespunzătoare și de depistarea degradării în faze incipiente, remediabile, *prevenirea* jucând, chiar în stările *economice* de primă putere, rolul de „vedetă” în acest scenariu al rezistenței în fața eroziunii timpului.

Dacă în „hotarele” sale, Arhivele Statului au statuat sau încearcă să statueze o activitate pe terenul asigurării cât mai apropiată de realitatea fenomenului în totalitatea sa, în raport de potențialul material și uman disponibil, în sfera creatorilor și deținătorilor problema, este încă discutabilă, ca să nu spunem direct, neglijată, ignorată, situația aceasta devenind mai îngrijorătoare cu cât procesul cunoașterii reale se adâncește.

Creatorii (sau deținătorii) care și-au propus să-și constituie un fond de asigurare, pe bază de microfilm, xerox sau altă formă de reproducere sunt extrem de reduși ca număr. Ministerul Afacerilor Externe începuse cândva microfilmarea dar, după cunoștințele noastre, a întrerupt-o, cu intenții de moment în vederea preluării. Un flux continuu este asigurat încă la Ministerul Apărării Naționale, cu un anume grad de selectivitate în cadrul fondului, ceea ce ar putea afecta integritatea informației acestuia, dincolo de aspectul utilitar și practic, raportat la nevoile mereu invocatului prezent supralicitat.

S-a mai încercat, în anii din urmă, constituirea fondului de asigurare pe bază de microfilm în domeniul tehnico-științific, când unele institute și centre de proiectare uzinale începeau microfilmarea proiectelor și din motive financiare sau de altă natură o abandonează.

În momentul de față, spațiile de depozitare respective fiind supraaglomerate, se impune microfilmare ca mod de asigurare și rezolvare a spațiilor de depozitare, ca și utilizarea unde este posibil a tehnicii computerizate în transpunerea proiectelor (pe dischete) în memoria calculatoarelor.

Cât despre asigurare prin conservare la creator (și deținător), pe ansamblul Fondului Arhivistic Național, condițiile se prezintă și devin tot mai necorespunzătoare, până la pericolul degradării la nivel de fonduri și fragmente de fonduri.

Modul de a se trata problema asigurării Fondului Arhivistic Național numai (exclusiv) din perspectiva obligațiilor ce revin Ministerului de Interne — prin Direcția Generală a Arhivelor Statului — fără implicarea conjugată a executivului și legislativului în general, ar putea conduce, în scurt timp, la consecințe incalculabile, la situații de natură să pericliteze memoria colectivă a neamului, ceea ce generațiile viitoare nu ne-ar ierta, chiar dacă ar lua în calcul cele mai distructive efecte ale perioadei pe care o traversăm: